

Визнання комерційної заборгованості безнадійною: правові підстави та облікове відображення

Підстави для визнання заборгованості безнадійною

Податковий облік (ПКУ). Податковий кодекс України (ПКУ) визначає **безнадійну заборгованість** як заборгованість, що відповідає хоча б одній із встановлених ознак. Зокрема, до безнадійної належить заборгованість:

- **Сплив строку позовної давності.** Заборгованість за зобов'язаннями, щодо яких минув встановлений Цивільним кодексом строк позовної давності (3 роки).
- **Відсутність майна у боржника (невдале стягнення).** Прострочена заборгованість фізичної або юридичної особи, не погашена внаслідок недостатності майна боржника, за умови, що вжиті заходи примусового стягнення не призвели до повного погашення боргу (підпункт “є” 14.1.11 ПКУ). Це якраз той випадок, коли кредитор виграв суд і відкрив виконавче провадження, але нічого не стягнуто.
- **Інші випадки.** Серед інших ознак – борг фізособи, яка померла і не залишила майна; борг осіб, визнаних судом безвісно відсутніми або померлими; прострочений понад 180 днів дрібний борг, недостатній за розміром для ініціювання банкрутства; борг, стягнення якого неможливе через форс-мажор (підтверджений Торгово-промисловою палатою) тощо. Окремо прямо згадано заборгованість суб'єктів господарювання, визнаних банкрутами або

ліквідованих як юрособи – такий борг також вважається безнадійним.

Бухгалтерський облік (П(С)БО та МСФЗ). В бухгалтерському обліку поняття безнадійної дебіторської заборгованості визначено Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 10 *“Дебіторська заборгованість”*. Згідно з п.4 НП(С)БО 10, *безнадійна дебіторська заборгованість – це поточна заборгованість, щодо якої існує впевненість у її неповерненні боржником або за якою минув строк позовної давності*. Тобто, окрім критерію давності, бухгалтерський стандарт оперує поняттям **“впевненості, що борг не буде повернено”**. Міжнародні стандарти фінзвітності (МСФЗ), зокрема МСФЗ 9, встановлюють аналогічний підхід: якщо за фінансовим активом немає обґрунтованих очікувань його повернення, він підлягає списанню як знецінений. Важливо, що П(С)БО не деталізує, які саме факти підтверджують “впевненість” чи “невпевненість” у погашенні – це питання професійного судження керівництва підприємства. На практиці ж найнадійнішою підставою визнати борг безнадійним є *документальне підтвердження* того, що борг стягнути неможливо (наприклад, документи про банкрутство боржника або акт державного виконавця про відсутність у нього майна). Якщо керівництво підприємства має достатні підстави вважати, що заборгованість не буде погашена, така дебіторка списується з балансу як безнадійна (п.11 НП(С)БО 10). При цьому в бухгалтерському обліку попередньо сформований резерв сумнівних боргів зменшується на суму списання; якщо резерву недостатньо – непокрита частина боргу відноситься на витрати звітного періоду.

Безрезультативне стягнення через ДВС: вимоги закону

У ситуації, коли боржник-юрособа не сплатив борг навіть після рішення суду і відкриття виконавчого провадження, ключовим є доказ, що **примусове стягнення виявилось безрезультатним**.

Підпункт “є” 14.1.11 ПКУ прямо охоплює такий випадок, але встановлює умову документального підтвердження факту недостатності майна боржника. Це підтвердження отримується на стадії виконання судового рішення. Відповідно до Закону України “Про виконавче провадження” №1404-VIII, якщо у боржника відсутнє майно, на яке можна звернути стягнення, і вжиті державним виконавцем заходи з розшуку майна не дали результату, виконавчий документ повертається стягувачу. Іншими словами, державний виконавець закінчує провадження у зв’язку з невиявленням у боржника активів: виноситься **постанова про повернення виконавчого документа** стягувачу, а також складається акт про відсутність/недостатність майна боржника (ч.2 ст.37 Закону про виконавче провадження).

Важливо розуміти, що повернення виконавчого документа через відсутність майна **не означає остаточного припинення зобов’язання боржника**, і не позбавляє кредитора права повторно пред’явити виконавчий лист у межах строку (як правило, протягом 3 років). Податкові органи довгий час трактували цю ситуацію досить формально. У індивідуальних податкових консультаціях 2020–2021 рр. податкова наполягала, що лише *повне завершення* виконавчого провадження підтверджує безнадійність боргу. Зокрема, якщо постановою про повернення виконавчого документа зазначено можливість повторного пред’явлення листа до виконання (що є стандартною нормою), податківці вважають, що примусове стягнення триває і підстав для визнання боргу безнадійним ще немає. Інакше кажучи, на думку ДПС, поки виконавче провадження формально не завершене і кредитор не вичерпав спроб стягнення, списувати борг як безнадійний рано.

Втім, судова практика стала на захист платників податків у таких ситуаціях. Суди зазначили, що ПКУ не містить вимоги про обов’язкове **“закриття”** виконавчого провадження саме як умови безнадійності – визначальною є сама *відсутність реального результату від заходів стягнення*. Приміром, Львівський окружний адміністративний суд у рішенні від 22.09.2020

(залишеному в силі апеляцією 04.02.2021) вказав, що податкова неправомірно ототожнює поняття “безрезультативності виконання” із поняттям “закриття провадження”, якого взагалі немає в законі. Суд зробив висновок, що для кваліфікації боргу як безнадійного за ознакою недостатності майна достатньо встановлення факту невиконання рішення через відсутність у боржника активів, *навіть якщо формально виконавче провадження ще може бути поновлене*. Таким чином, на практиці надійним шляхом є отримати від державного виконавця постанову про повернення виконавчого документа у зв’язку з відсутністю майна – цей документ слугуватиме основним доказом безрезультатності примусового стягнення.

Необхідні документи для підтвердження та списання

Щоб обґрунтувати списання боргу як безнадійного у фінансовому та податковому обліку, кредиторі слід зібрати пакет документів, що підтверджують підстави **безнадійності**. Для різних ситуацій набір документів може відрізнятися, але у випадку невдалого примусового стягнення боргу від юрособи потрібні:

- **Постанова державного виконавця про повернення виконавчого документа** стягувачу у зв’язку з відсутністю у боржника майна (з посиланням на п.2 ч.1 ст.37 Закону “Про виконавче провадження”). Бажано також акт державного виконавця про недостатність майна (складається у матеріалах виконавчого провадження). Ці документи підтверджують, що рішення суду не виконано з об’єктивної причини – у боржника нема активів для стягнення.
- **Рішення суду** про стягнення заборгованості з боржника. Наявність рішення суду, яке набрало законної сили, саме по собі підтверджує реальність боргу та вчинення всіх юридичних дій для його стягнення. Якщо боржник визнаний

банкрутом – відповідна постанова господарського суду про банкрутство; якщо юрособа ліквідована – рішення (наказ) про ліквідацію і витяг з ЄДР про державну реєстрацію припинення боржника.

- **Документи внутрішнього обліку кредитора.** Підприємству необхідно оформити рішення керівника про списання дебіторської заборгованості (наказ або розпорядження). До наказу додаються результати інвентаризації розрахунків (акт інвентаризації, де зафіксовано прострочений борг) та бухгалтерська довідка щодо списання безнадійної дебіторської заборгованості. У довідці бухгалтер обґрунтовує причини списання і наводить перелік підтвердних документів (судове рішення, постанова ДВС тощо). Саме на підставі таких первинних документів борг виключається з активів балансу.

Примітка: Залежно від природи боргу можуть знадобитися й інші підтвердження. Наприклад, при смерті боржника-фізособи – свідоцтво про смерть та документ від нотаріуса про відсутність спадкового майна; при форс-мажорних обставинах – сертифікат Торгово-промислової палати про форс-мажор; при прощенні боргу – додаткова угода або заява про прощення боргу тощо. Податківці прямо наголошують: для коректного податкового списання потрібна документальна доказова база (акти, рішення суду, ліквідаційні документи тощо). Без належних документів списаний борг може розцінюватися податковим органом не як безнадійний, а як, наприклад, добровільно прощений (безповоротна фінансова допомога), що має інші податкові наслідки.

Роз'яснення контролюючих органів і практика

Позиція ДПС. Податкові органи у своїх роз'ясненнях детально описують критерії безнадійної заборгованості та порядок

податкового обліку її списання. В контексті примусового стягнення ДПС наразі погоджується, що борг можна визнати безнадійним за ознакою *«недостатність майна боржника»* за наявності постанови виконавця про повернення виконавчого документа стягувачу після безрезультатного виконання. Це відображено, зокрема, в ІПК ДПС №2906/ІПК/99-00-21-02-02-06 від 26.07.2021 (виданій після відповідного судового рішення), а також у роз'ясненнях на офіційних ресурсах ДПС. Водночас податкова зазначає, що якщо провадження не завершено остаточно (повернення виконавчого документа містить можливість повторного пред'явлення), підстав для списання боргу ще немає. Отже, для уникнення спорів із ДПС бажано отримати від виконавчої служби документ, який підтверджує *безрезультатність стягнення* (як описано вище).

Роз'яснення Мінфіну. Міністерство фінансів України у 2018 році надало узагальнюючу податкову консультацію щодо безнадійної заборгованості (наказ МФУ №400 від 03.04.2018). У ній Мінфін однозначно підтвердив, що достатньою підставою для визнання боргу безнадійним за ознакою спливу позовної давності є сам факт спливу цього строку – незалежно від того, чи вживалися кредитором заходи стягнення боргу. Тобто кредитор після закінчення 3 років має право списати дебіторку як безнадійну без необхідності подавати в суд. Щодо критерію *«недостатність майна»* (пп. "є"), окремих узагальнюючих консультацій Мінфін не випускав, однак він погоджується з податковою службою в тому, де вирішальне значення має саме етап виконавчого провадження як заключної стадії захисту права кредитора. Позиція контролюючих органів зводиться до вимоги максимально можливого документального підтвердження безнадійності. Дотримання цих вимог та наявність необхідних документів дозволяє кредитору правомірно відобразити списання безнадійної заборгованості у бухобліку і зменшити фінансовий результат до оподаткування на суму такого боргу (через додаток РІ декларації з податку на прибуток).

Висновок: Комерційна заборгованість може бути визнана

безнадійною і списана, якщо вона відповідає критеріям, встановленим законом. У випадку непогашення боргу після рішення суду ключовою підставою є документально підтверджена безрезультативність примусового стягнення (постанова ДВС про повернення виконавчого документа тощо). Для обґрунтування списання необхідно мати належний пакет документів, а списання в обліку здійснюється відповідно до стандартів (НП(С)БО або МСФЗ) з урахуванням податкових різниць (якщо застосовуються). Офіційні роз'яснення ДПС та практика свідчать: за наявності всіх підтвердних документів списання боргу визнається правомірним і не призведе до податкових ризиків для кредитора. При відсутності ж таких документів або передчасному списанні можливі спори з податковими органами, розв'язання яких, за потреби, доведеться шукати в судовому порядку.

□ Маєте схожий випадок або сумніви щодо власних дій?

Команда **“Вікторія”** готова надати оперативну, істотну інформацію – професійно, ґрунтовно, до результату.

Заповніть форму зворотного зв'язку для швидкого зв'язку.
Збережіть свої нерви, здоров'я, час та кошти.

Ваше ім'я (обов'язково)

Ваш email (обов'язково)

Ваш номер телефону (обов'язково)

Ваше повідомлення

Наші контакти:

Номери телефонів: +38(050)-404-87-30; +38(098)-793-77-77,
електронна пошта: office@vg.ua

Група Компаній Вікторія

Оподаткування ПДВ імпорту та продажу сонячних панелей (станом на 2025 рік)

Ставки ПДВ при імпорті обладнання для СЕС

Базова ставка. Стандартна ставка податку на додану вартість (ПДВ) в Україні при імпорті товарів становить **20% від митної вартості** товару. Ця загальна ставка застосовується до всіх товарів, якщо не передбачено спеціальних пільг. Таким чином, у звичайних умовах імпорт сонячних панелей, інверторів, монтажних конструкцій та іншого обладнання для сонячних електростанцій оподатковується ПДВ за ставкою 20%.

Тимчасове звільнення (воєнний стан). Станом на 2024–2025 роки діє тимчасова пільга, за якою ПДВ (та ввізне мито) не справляються при імпорті окремих видів енергетичного обладнання, зокрема сонячних панелей та супутніх товарів. Це означає, що протягом дії цієї пільги ефективна ставка ПДВ при ввезенні таких товарів – **0%**. Важливо, що ця пільга має обмежений строк дії: вона запроваджена на період дії воєнного стану і не пізніше **1 січня 2026 року** (якщо воєнний стан триватиме, пільгу припинять 01.01.2026, якщо не буде продовжена додатково).

Надалі докладно розглянемо умови застосування цієї пільги, постійні пільги, необхідні документи та оподаткування подальшого продажу таких товарів.

Пільги та звільнення від ПДВ при імпорті сонячних панелей

Тимчасове звільнення від ПДВ під час воєнного стану (2024–2025)

Законодавче впровадження. 16 липня 2024 року було прийнято закони України №3853-IX та №3854-IX, що набрали чинності 27 липня 2024 року. Цими законами внесено зміни до Податкового та Митного кодексів, які **тимчасово, на період воєнного стану (але не довше 01.01.2026)**, звільняють від оподаткування ПДВ операції з **ввезення на митну територію України** низки енергетичних товарів. Зокрема, звільнення поширюється на товари для відновлення та генерації електроенергії, такі як:

- **обладнання для вітрової та сонячної генерації електроенергії** (включаючи сонячні панелі та фотомодулі);
- **електрогенераторне обладнання** (генератори);
- **акумулятори великої ємності** (літій-іонні батареї, за винятком малопотужних менш 300 Вт).

Перелік конкретних товарів та їхніх кодів УКТ ЗЕД визначений у **розділі XXI** Митного кодексу України. До цього переліку входять, зокрема, **сонячні панелі** (код **8541.43.00.00** – фотогальванічні елементи і модулі), **інвертори** та інше допоміжне обладнання для СЕС (підпадають під коди 8504.40.84.00, 8504.40.88.00 тощо – статичні перетворювачі, крім зварювальних). **Монтажні конструкції** та інші компоненти, які не належать до переліку енергетичного обладнання (наприклад, металеві опори, рами), **не звільняються** і при їх

імпорті сплачується ПДВ за звичайною ставкою 20%. Правильна класифікація товарів за кодами УКТ ЗЕД є вирішальною для отримання пільги, оскільки звільнення застосовується лише до товарів із затвердженого списку.

Умови застосування. На відміну від деяких цільових пільг, **воєнна пільга 2024–2025 рр. не встановлює вимоги щодо конкретного використання чи кінцевого споживача** для енергетичного обладнання. Тобто **будь-який імпортер (суб'єкт господарювання)** може ввезти сонячні панелі, інвертори, батареї тощо і скористатися звільненням від ПДВ та мита, за умови належної класифікації товару. Ця пільга поширюється також на переміщення в міжнародних поштових та експрес-відправленнях. **Сплата ПДВ та мита не здійснюється на митниці**, що зменшує вартість та прискорює ввезення обладнання. Додатково уряд скасував вимогу про забезпечення сплати митних платежів при ввезенні цих пільгових товарів – тобто не потрібна банківська гарантія або застава при імпорті енергообладнання, що підпадає під звільнення.

Строк дії пільги. Пільговий режим діє **до кінця воєнного стану, але не пізніше 1 січня 2026 року**. Таким чином, станом на 2025 рік імпортери можуть користуватися звільненням. Питання про можливу пролонгацію цієї пільги після 2025 року обговорюється (зокрема, профільний комітет Ради розглядає пропозиції продовжити її задля підтримки відновлюваної енергетики), але станом на зараз кінцева дата визначена законом.

Постійна пільга з ПДВ за Податковим кодексом (обладнання для ВДЕ)

Окрім тимчасових воєнних заходів, в Україні діє **постійна норма Податкового кодексу** (введена ще до війни) щодо підтримки відновлюваної енергетики. **Підпункт 197.16 статті 197 ПКУ** передбачає звільнення від ПДВ для операцій з **ввезення на митну територію України обладнання**, призначеного для відновлюваних джерел енергії та енергозбереження. До цієї категорії

належать, зокрема:

- **Устаткування, що працює на відновлюваних джерелах енергії** (наприклад, сонячні модулі, вітротурбіни тощо) і матеріали для виробництва енергії з ВДЕ;
- **Енергозберігаюче обладнання і матеріали, засоби вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів;**
- **Обладнання та комплектуючі для виробництва альтернативних видів палива або енергії з ВДЕ.**

Важливо: Це звільнення має **цільовий характер та умови застосування**. Податковий кодекс вимагає одночасного виконання двох умов:

1. **Цільове використання** – імпортовані товари мають **використовуватися платником податку у власному виробництві** (тобто для будівництва/оснащення власної генеруючої станції або виробництва обладнання/енергії, а не для перепродажу).
2. **Відсутність аналогів** – ідентичні товари з аналогічними характеристиками **не виробляються в Україні**. Перелік товарів, що підпадають під цю пільгу, затверджується Кабінетом Міністрів. (На сьогодні діє Перелік, затверджений постановою КМУ №444 від 14.05.2008 р., який містить коди УКТ ЗЕД обладнання для відновлюваної енергетики та енергозбереження.)

При дотриманні цих умов імпортер не сплачує ПДВ при ввезенні обладнання. **Якщо ж умови порушуються (цільове призначення не виконане або товар має український аналог),** то платник податку зобов'язаний донарахувати та сплатити суму ПДВ, що мала б бути сплачена при ввезенні, а також пеню (120% облікової ставки НБУ за період від ввезення до сплати). Наприклад, якщо компанія ввезла сонячні панелі без ПДВ для власної СЕС, але згодом

вирішила продати їх на сторону, вона мусить нарахувати «імпорнтний» ПДВ та сплатити до бюджету разом із пенєю. Таким чином, постійна пільга спрямована саме на стимули для **реалізації власних проєктів з ВДЕ**, а не торговельної діяльності.

Співвідношення з воєнною пільгою. У 2024–2025 роках багато операцій з імпорту обладнання для СЕС підпадають під більш широкий воєнний режим звільнення від ПДВ (описаний вище). Цей режим не вимагає цільового власного використання, тож імпортерам-продавцям скористатися ним простіше. **Якщо товар підпадає під воєнну пільгу, немає потреби оформляти звільнення за ст.197.16 ПКУ.** Постійна норма 197.16 буде знову актуальною після завершення дії воєнних пільг (тобто з 2026 року, якщо не буде продовжено звільнення).

Документи для підтвердження права на пільги при імпорті

Щоб скористатися звільненням від ПДВ на митниці, **імпортер має підготувати належний пакет документів** і правильно заповнити митну декларацію. Основні вимоги такі:

- **Стандартні документи для імпорту:** контракт з постачальником, інвойс (рахунок-фактура), пакувальні листи, транспортні документи (CMR, авіанакладна тощо), митна декларація і інші звичайні папери для розмитнення.
- **Позначення пільги в декларації:** у митній декларації необхідно вказати спеціальний код пільги. **Для звільнення від ПДВ та мита на енергообладнання використовується код “241”** у графі 36 декларації. Цей код сигналізує митниці, що імпорт здійснюється за пільговим режимом згідно з перехідними положеннями законодавства.
- **Технічна документація:** для товарів енергетичного призначення обов’язково слід підтвердити їх технічні

характеристики та належність до пільгової категорії. Потрібно надати **технічний паспорт виробу, опис або креслення, каталожні матеріали виробника чи посилання на офіційний сайт з описом**. Ці документи допоможуть митникам правильно класифікувати товар. *Наприклад, щоб довести, що ввезені панелі є саме фотоелектричними модулями без додаткових електронних компонентів (код 8541.43) і підпадають під пільгу, варто надати їх технічний опис. Якщо панель обладнана додатковими пристроями (контролерами, діодами для живлення кінцевого пристрою тощо), митниця може класифікувати її як частину генераторної установки за кодом 8501, що не дає права на звільнення.*

- **Документи про цільове використання (для пільги ст.197.16 ПКУ):** якщо імпорт здійснюється за постійною пільгою для власного виробництва, митники можуть вимагати заяву-зобов'язання про цільове використання товарів. Також на практиці рекомендується мати довідку чи лист від відповідного органу про відсутність аналогічного українського виробництва, хоча формально достатньо того, що товар включений до затвердженого Кабміном переліку.

Дотримання цих вимог та повнота документів є критичною. Податкові консультанти наголошують, що **правильна класифікація та пакет документів – ключовий фактор отримання пільги**, який дозволить уникнути зайвих витрат і затримок. Якщо все оформлено належним чином, митниця здійснить оформлення без нарахування ПДВ та мита.

ПДВ при подальшому продажу імпортованих товарів на внутрішньому ринку

Загальне правило (20%). Продаж (постачання) сонячних панелей, інверторів та іншого обладнання на митній території України

оподатковується ПДВ за стандартною ставкою 20%. Це стосується як продукції вітчизняного виробництва, так і імпортованих товарів. Жодних спеціальних звільнень чи знижених ставок ПДВ саме для операцій продажу обладнання для СЕС у Податковому кодексі не передбачено станом на 2025 рік. Податкові органи прямо вказують, що **операції постачання згаданого обладнання оподатковуються ПДВ на загальних підставах (тобто 20%),** за винятком окремих спеціальних випадків, передбачених законом.

Продаж товарів, ввезених за пільговим імпортом. Важливо розуміти, що тимчасове звільнення від ПДВ стосується лише етапу імпорту. Норми закону не поширюють режим звільнення на операції подальшого постачання таких товарів всередині країни. Тобто імпортер, який ввіз сонячні панелі без ПДВ, при їх реалізації на території України зобов'язаний нарахувати ПДВ 20% та сплатити його до бюджету у загальному порядку. Покупці – платники ПДВ матимуть право на податковий кредит з цього податку, як зазвичай. Таким чином, пільговий імпорт скорочує витрати та покращує ліквідність у імпортера на етапі ввезення, але не звільняє кінцеву реалізацію від ПДВ: податок буде сплачено при продажу товару внутрішньому споживачу.

Контроль цільового використання. Якщо обладнання було ввезено за ст.197.16 ПКУ (для власного використання), а згодом продається на внутрішньому ринку, це, як зазначалося, вважається порушенням умов пільги. В такому разі імпортер має донарахувати імпортний ПДВ та пеню, і додатково на операцію продажу виписати податкову накладну з ПДВ 20%. Інакше кажучи, платник фактично втрачає пільгу та сплачує податок, який економив при імпорті. Податкові органи можуть відстежувати такі випадки, вимагаючи підтвердження цільового використання ввезеного без ПДВ обладнання (для цього імпортери, що отримують пільгу на власне виробництво, повинні зберігати всі первинні документи, акти виконання робіт, проектну документацію і т.ін., які доводять використання товарів за призначенням).

Висновок щодо продажів: Внутрішній продаж сонячних панелей та

комплектуючих здійснюється у звичайному режимі оподаткування. Жодних законодавчих норм, які б встановлювали нульову або пільгову ставку ПДВ для реалізації таких товарів кінцевим споживачам (наприклад, як для певних медикаментів чи книг), немає. Тому бізнес-модель імпортера має враховувати, що кінцева ціна для неплатників ПДВ включатиме 20% податку, а для платників – це податок нейтральний (вони зможуть включити його до кредиту).

□ Маєте схожий випадок або сумніви щодо власних дій?

Команда **“Вікторія”** готова надати оперативну, істотну інформацію – професійно, ґрунтовно, до результату.

Заповніть форму зворотного зв'язку для швидкого зв'язку.
Збережіть свої нерви, здоров'я, час та кошти.

Ваше ім'я (обов'язково)

Ваш email (обов'язково)

Ваш номер телефону (обов'язково)

Ваше повідомлення

Наші контакти:

Номери телефонів: +38(050)-404-87-30; +38(098)-793-77-77,
електронна пошта: office@vg.ua

Група Компаній Вікторія

Податкові наслідки помилкового зазначення способу оплати «подарунковий сертифікат»

Визнання операції як доходу ФОП-єдинника

Помилкове зазначення в чеку способу оплати не звільняє від необхідності відобразити отримані кошти як дохід. У ситуації, коли фактична оплата надійшла на картковий рахунок ФОПа (грошові кошти безготівково), ця сума однозначно належить до доходу платника єдиного податку. Згідно з п. 292.1 ПКУ, доходом ФОП-єдинника вважаються кошти, отримані протягом звітного періоду в грошовій формі – готівковій чи безготівковій. Отже, оплата на картку є грошовим надходженням, яке треба включити до доходу. Помилка працівника при виборі способу оплати не змінює того факту, що ФОП отримав кошти за надану послугу. **Важливо:** якщо не врахувати цю операцію як дохід (помилково вважаючи, що «подарунковий сертифікат» не генерує дохід), це призведе до заниження оподатковуваного доходу, що є податковим порушенням. Оскільки в даному випадку жодної реальної передоплати чи стороннього сертифіката не було, а відбулась звичайна оплата послуги, суму оплати треба відобразити в книзі обліку доходів ФОП та включити до загального обсягу доходу спрощенця за період.

Ризики від неправильного зазначення способу оплати в чеку

Помилка в чеку (вказано «Подарунковий сертифікат» замість реального способу оплати) може спричинити два напрями ризиків: порушення правил спрощеної системи через негрошовий розрахунок та порушення вимог до фіскальних чеків (РРО/ПРРО).

1. Порушення умов спрощеної системи (негрошовий розрахунок). Відповідно до п.291.6 ст.291 Податкового кодексу, ФОП 1–3 груп єдиного податку мають здійснювати розрахунки **винятково в грошовій формі** – готівкової або безготівкової (у тому числі електронними грошима). Державна податкова служба неодноразово роз'яснювала, що оплата подарунковим сертифікатом не вважається грошовою формою розрахунку. Сертифікат – це лише документ, що дає право на отримання товарів/послуг, а не самі гроші; фактично гроші були сплачені раніше при придбанні сертифіката. Таким чином, **прийом сертифіката як оплати прирівнюється до бартеру**, що прямо суперечить умовам перебування на єдиному податку. Якщо податкова розцінить помилковий чек як реальну операцію з сертифікатом, це формально означатиме порушення п.291.6 ПКУ. Наслідки такого порушення дуже серйозні: дохід, отриманий в результаті негрошової операції, оподатковується за ставкою 15% єдиного податку (замість звичайної фіксованої ставки) згідно з пп.3 п.293.4 ПКУ. Крім того, ФОП зобов'язаний подати заяву про відмову від спрощеної системи оподаткування і перейти на загальну систему з початку наступного кварталу після допущення порушення (вимагається пп.4 пп.298.2.3 ПКУ). Іншими словами, **податкова може вимагати сплатити 15% від суми цієї операції та анулювати статус платника єдиного податку** у разі підтвердження факту оплати не грошима. Такий фіскальний підхід ДПС підтверджений у офіційних роз'ясненнях: податківці прямо зазначають, що використання подарункових сертифікатів є недопустимим для єдинників і призводить до втрати права застосовувати спрощену систему.

В нашому випадку фактична оплата була грошовою (на рахунок), тобто ФОП реально не порушував вимогу п.291.6 ПКУ. Проте **ризик полягає в документальному підтвердженні**: фіскальний чек наразі містить ознаку негрошового розрахунку. Без виправлення або пояснень це може бути інтерпретовано як порушення. Таким чином, щоб уникнути застосування штрафних санкцій та втрати статусу єдинника, ФОП має довести, що мала місце технічна помилка касира, а не реальна оплата сертифікатом.

2. Порушення вимог до заповнення фіскального чека (РРО/ПРРО).

Незалежно від системи оподаткування, касова дисципліна вимагає правильного заповнення всіх реквізитів чека. Нагадаємо, що в фіскальному касовому чеку обов'язково повинні зазначатися:

- **Рядок 18** – позначення форми оплати («ГОТІВКА», «БЕЗГОТІВКОВА» тощо) та сума за цією формою,
- **Рядок 19** – засіб оплати (вид платіжного інструменту: наприклад, «ЕПЗ» – електронний платіжний засіб/картка, «Інтернет-банкінг», «Подарунковий сертифікат», тощо).

Неправильне зазначення засобу оплати (рядок 19) є помилкою в обов'язковому реквізиті. Податкове законодавство визначає, що **відсутність хоча б одного обов'язкового реквізиту або невідповідність його вимогам робить чек недійсним як розрахунковий документ**. ДПС в індивідуальній податковій консультації від 01.09.2025 №4681/ІПК чітко вказала: помилка при виборі «засобу оплати» прирівнюється до невидачі чека покупцю. Іншими словами, якщо в чек внесено неправильний спосіб оплати, податкова може вважати, що підприємець **не провів розрахункову операцію належним чином**. За це передбачені штрафні санкції згідно із Законом про РРО. Зокрема, неправильні реквізити чека при перевірці можуть бути трактовані як невиданий чек, а штраф становитиме **100% вартості проданих товарів/послуг при першому порушенні та 150% при повторному**. Варто зазначити, що станом на серпень 2025 року всі послаблення воєнного часу скасовані, і штрафи за порушення

RR0/PPPO стягуються у повному розмірі.

Висновок по ризиках: залишати чек з неправильним способом оплати без уваги небезпечно. Формально такий чек свідчить про негрошову операцію, що загрожує єдиннику 15%-м податком і втратою спрощеної системи, а також кваліфікується як порушення вимог до розрахункових документів, що тягне значні штрафи.

Необхідність та порядок виправлення помилки в чеку

Виправити помилку в фіскальному чеку потрібно обов'язково, щойно вона виявлена. Це захистить ФОП і від претензій щодо негрошового розрахунку, і від штрафів за неправильний чек. Порядок дій залежить від того, коли помилку помітили:

- **Виправлення до закриття зміни (до формування Z-звіту).**
Якщо ви виявили помилку в той самий день, коли пробито чек (до кінця робочої зміни), закон дозволяє анулювати помилковий чек і провести операцію заново. Податкова рекомендує такий алгоритм: спершу скасувати (сторнувати) неправильну операцію через RR0/PPPO, а потім пробити новий правильний чек. Скасування помилкового чека в PPPO відбувається шляхом реєстрації від'ємної суми (формування фіскального чека видачі коштів за формою № ФКЧ-2) або виконання функції «сторно» з обов'язковим посиланням на номер помилкового чека. Після цього проводиться **повторна розрахункова операція** – вже з правильно зазначеним способом оплати (у вашому випадку – «Безготівкова (ЕПЗ/картка)» замість сертифіката). Новий чек передається покупцю (на папері або електронно), як того вимагає закон. В результаті помилковий запис буде сторновано, а в фіскальній базі даних залишиться коректна інформація про продаж за картковим розрахунком. Важливо скласти внутрішній **акт про скасування помилково проведеної суми**, в якому зазначити обставини помилки (номер і дату скасованого чека, суму, неправильний та

правильний спосіб оплати тощо). Такий акт підписується відповідальною особою (продавцем, касиром) і затверджується підприємцем або керівником – він надалі слугуватиме документальним підтвердженням виправлення помилки. Практика показує, що виправлення помилки до закриття зміни усуває всі негативні наслідки: податковий орган бачить, що «негрошова» операція анульована і фактично замінена грошовою, а отже підстав для претензій немає.

- **Виправлення після закриття зміни (наступного дня).** Якщо помилку в чеку виявлено вже після того, як було закрито зміну і сформовано Z-звіт, ситуація складніша. Чинним законодавством **не передбачено можливості внести зміни у фіскальні дані після закриття зміни.** Тобто фіскальний чек з неправильним реквізитом вже зберігся в системі і його не можна видалити чи відкоригувати заднім числом. Податківці зазначають, що така помилка залишиться у звітності, що може призвести до розбіжностей (наприклад, між сумою в чеку та фактичними коштами в касі). **Юридично “анулювати” помилку наступного дня неможливо,** але потрібно підготуватися до можливих питань перевіряючих. Необхідно скласти внутрішній акт про виявлену помилку. В цьому акті слід детально описати ситуацію: що в такому-то фіскальному чеку за дату XX.XX.2025 р. помилково вказано засіб оплати «подарунковий сертифікат» замість фактичної оплати на картковий рахунок, кошти від покупця отримані в повному обсязі на рахунок ФОПа. Акт підписується підприємцем та, за можливості, працівником-касиром, який допустив помилку, і зберігається разом з іншими первинними документами. Такий документ в майбутньому слугуватиме поясненням для податкової, що операція була грошовою, а позначення сертифіката – технічна помилка. **Додатково,** хоча прямої норми немає, багато бухгалтерів у практиці рекомендують все ж провести коригуючу операцію наступного дня: наприклад, оформити «повернення товару/коштів» на суму помилкового

чека (що сторнує дохід, проведений як сертифікат), а потім знову пробити чек на ту саму суму з правильним способом оплати. Але такі дії треба виконувати дуже обережно, щоб не виникло плутанини у фінансових звітах. Якщо здійснювати повернення наступного дня, слід розуміти, що фактично гроші покупцю не повертаються – це лише технічна операція для виправлення записів. Обов'язково підкріпіть такий крок письмовим поясненням (внутрішнім актом). **Підсумовуючи**, після закриття зміни єдиним офіційно правильним шляхом є зберегти документальне пояснення помилки. Хоча анулювати чек вже не можна, наявність акту та дублюючого правильного чека (або хоча б виправлення у облікових регістрах) продемонструє добросовісність платника і може убезпечити від штрафів, якщо помилка була разовою і виправленою належним чином.

Офіційні роз'яснення та норми щодо подібних ситуацій

Державна податкова служба надавала низку роз'яснень, які стосуються як використання подарункових сертифікатів ФОП-єдинниками, так і виправлення помилок у фіскальних чеках:

- **Щодо подарункових сертифікатів у ФОП на єдиному податку.** Податківці однозначно заявляють про **заборону приймати подарункові сертифікати як оплату** для платників єдиного податку 1–3 груп. Це впливає з норм ПКУ (п.291.6, пп.298.2.3 та ін.) і підтверджено в загальнодоступному інформаційно-довідковому ресурсі ЗІР та індивідуальних податкових консультаціях. Зокрема, у роз'ясненні в підкатегорії 107.04 ЗІР (та інших консультаціях) зазначено, що розрахунок за товари (послуги) раніше проданим подарунковим сертифікатом є **негрошовою формою, яка позбавляє ФОПа права працювати на спрощеній системі**. Продаж самих сертифікатів не заборонений прямо

податковим законодавством, але їхнє погашення (отримання товарів/послуг в обмін на сертифікат) для єдинника є порушенням умов перебування на єдиному податку. Податкова радить підприємцям-єдинникам узагалі утриматися від використання схем з подарунковими сертифікатами, щоб не наражати себе на ризик анулювання свідоцтва платника ЄП. У вашому випадку важливо, що є **офіційні роз'яснення ДПС, які дозволяють обґрунтувати виправлення**: якщо ви продемонструєте, що фактична оплата була грошовою (на рахунок), то формально вимогу п.291.6 ПКУ не порушено – порушенням був лише технічний запис у чеку. Таким чином, посилаючись на роз'яснення про заборону негрошових розрахунків, ви можете аргументувати, що навмисного порушення не було і дохід отримано в грошовій формі.

- **Щодо виправлення помилок у чеках (рядок 19 – «засіб оплати»)**. Офіційні роз'яснення ДПС (зокрема, ІПК №4681/ІПК/99-00-07-03-01 від 01.09.2025) вказують на обов'язковість правильного заповнення реквізитів чека, особливо форми та засобу оплати. Податкова наголошує, що рядок 19 фіскального чека повинен містити фактичний засіб оплати, який використовувався при розрахунку. Вказувати узагальнено «безготівка» замість конкретного засобу – неправильно, так само як і обирати невірний тип платіжного інструменту. Відсутність чи помилка в цьому реквізиті робить чек дефектним і прирівнюється до його невидачі. Окремого штрафу саме за помилку в способі оплати закон не встановлює, але **такий чек не приймається як розрахунковий документ**, тому штраф накладається за фактом неоприбуткування (невидачі) чека у розмірі, визначеному ст. 17 Закону про РРО (100% вартості проданого за перше порушення). Цю позицію підтверджено і в роз'ясненнях податківців на ресурсі ЗІР, і в коментарях Міністерства фінансів щодо нового порядку заповнення чеків. Таким чином, ДПС офіційно визнає критичність правильної вказівки способу оплати і вимагає

від платників уважно перевіряти чеки.

- **Щодо порядку виправлення помилок.** Хоча прямих норм закону про механізм виправлення помилок у чеках мало, ДПС у консультаціях надає рекомендації, що були розглянуті вище. Зокрема, у ЗІР (категорія 109.10) та роз'ясненнях на регіональних ресурсах ДПС описано алгоритм виправлення ситуації, коли неправильно вказано форму/засіб оплати. В загальному вигляді податкова радить скласти акт про помилку і **повторно проводити розрахункову операцію правильно**. Якщо це неможливо (зміна вже закрита), податківці фактично рекомендують зберегти документальні докази виправлення (внутрішній акт, дублюючий чек тощо) та пояснення причин, хоча сам чек у базі даних лишиться без змін. Такі роз'яснення ДПС мають індивідуальний або консультаційний характер, але їх варто дотримуватися, щоб у разі перевірки продемонструвати, що ви діяли згідно з рекомендаціями податкового органу.

Висновок: Помилково проведений спосіб оплати «подарунковий сертифікат» необхідно виправити та задокументувати. Отримана оплата на картку включається до доходу ФОПа-єдинника на загальних підставах. Неправильний чек слід анулювати (якщо можливо) і оформити правильно або, принаймні, скласти акт та повторно пробити чек із правильними реквізитами, щоб підтвердити грошовий характер операції. Офіційні норми ПКУ та роз'яснення ДПС однозначно забороняють негрошові розрахунки для єдинників і передбачають суворі санкції за такі порушення, а також прирівнюють некоректно оформлений чек до невиданої квитанції зі штрафними наслідками. Тому для мінімізації ризиків ФОП має якомога швидше виправити помилку та мати документи, що підтверджують факт отримання коштів саме в грошовій формі. Це дозволить уникнути як донарахування податку 15%, так і штрафів за порушення правил РРО, довівши, що ситуація була технічною помилкою, а не спробою приховати або неправильно провести дохід.

І насамкінець.

Чи варто призупинити діяльність?

Отже, ситуація може призвести до фактичної перевірки (щодо порушень ПРРО) / камеральної перевірки (щодо негрошового розрахунку і порушення умов перебування на спрощеній).

Хоч в судовому порядку є можливість довести і рішення у спорі з податковою буде з високою імовірністю прийняте на користь платника, але податкова ніколи не обмежувалась перевіркою лише однієї події.

Тобто, під час фактичної перевірки перевірятимуться всі дотичні питання та задіюються доступні податківцям інструменти – перевірка оформлення працівників, співставлення часу роботи, дотримання порядку розрахунків за попередні періоди тощо, можлива контрольна закупка і т.д.

Саме тому консультанти рекомендують призупинити діяльність, перевести її на іншого ФОПа. Поточного ФОПа ж перевести на загальну систему і не пропускати по ньому діяльності, але й не закривати повністю.

Коли минуть строки давності (три роки) – можна знову спокійно працювати. Це істотно зменшить ризик виявлення помилок (які зараз неявні) та донарахування.

□ Маєте схожий випадок або сумніви щодо власних дій?

Команда **“Вікторія”** готова надати оперативну, істотну інформацію – професійно, ґрунтовно, до результату.

Заповніть форму зворотного зв'язку для швидкого зв'язку.
Збережіть свої нерви, здоров'я, час та кошти.

Ваше ім'я (обов'язково)

Ваш email (обов'язково)

Ваш номер телефону (обов'язково)

Ваше повідомлення

Відправити

Наші контакти:

Номери телефонів: +38(050)-404-87-30; +38(098)-793-77-77,
електронна пошта: office@vg.ua

Група Компаній Вікторія

Перевезення готівки понад \$10 000: правила України та Європи

Вивезення готівки з України (суми понад \$10 000)

Згідно з правилами Національного банку України, фізична особа може **вивозити за межі України до еквіваленту 10 000 євро** (у будь-якій валюті) **без письмового декларування**. Суми, що **перевищують цей ліміт**, необхідно **декларувати** при перетині кордону: заповнити митну декларацію і **надати документи, які підтверджують походження коштів** (наприклад, довідку банку про зняття готівки з рахунку). **Обмежень щодо максимальної суми готівки, яку можна вивезти з України, законодавством не встановлено** — дозволено вивозити будь-яку суму, за умови належного декларування та документального підтвердження її походження. Визначений ліміт **10 000 євро діє на одну особу**, а

не на всю родину. Це означає, що якщо ви подорожуєте сім'єю, кожен член (навіть неповнолітня дитина) може окремо перевозити до 10 тис. євро без декларування – **за умови, що кожен фізично везе свою частину грошей**. Митники можуть перевірити розподіл коштів між особами, тож не варто складати всю суму в один конверт одній людині, декларуючи її як спільну – це може викликати підозри і проблеми. (Примітка: декларування від імені осіб до 16 років здійснює їхній законний представник).

Документи та процедури для легального вивезення: Перед перетином українського кордону підготуйте такий пакет документів і дій:

- **Митна декларація.** Заповніть бланк письмової декларації про переміщення валютних цінностей. Форму можна отримати в пункті пропуску або роздрукувати заздалегідь (формат затверджено постановою КМУ №203 від 27.02.2019). У декларації зазначаються сума і валюта готівки, що перевозиться.
- **Посвідчення особи.** Пред'явіть дійсний паспорт або інший документ, що засвідчує особу, та підтверджує резиденцію (країну постійного проживання) при поданні декларації митнику.
- **Документи про походження коштів (для резидентів України).** Якщо сума понад еквівалент 10 000 €, до декларації додаються **довідки, що підтверджують зняття готівки з власного банківського рахунку**, а також **квитанції про обмін валют** (якщо частину суми було обміняно) – *вимагаються тільки на суму, що перевищує ліміт*. Наприклад, це може бути довідка з банку про зняття вами коштів з рахунку чи квитанція пункту обміну про купівлю валюти. **Такі довідки дійсні протягом 90 днів** від дня зняття готівки, тож бажано планувати перевезення коштів у цьому часовому проміжку після отримання грошей в банку.

- **Перевірка та контроль.** При проходженні митниці оберіть “червоний коридор” для декларування. Передайте заповнену декларацію разом із вищезгаданими документами та паспортом митному інспектору для перевірки. За потреби службові особи можуть попросити пред’явити самі гроші для перерахунку чи уточнень. Всі суми в іноземній валюті перераховуються в євро за офіційним курсом НБУ на день перетину кордону – тобто, еквівалент **\$10 000** визначається на основі курсу гривні до євро та долара США на дату виїзду.

Ввезення готівки до Європейського Союзу (понад €10 000)

Офіційний плакат ЄС із нагадуванням: при в’їзді/виїзді з ЄС суми від 10 000 € необхідно декларувати. При **в’їзді до країн Європейського Союзу** (Шенгенської зони або будь-якої держави-члена ЄС) **кожна особа, яка перевозить готівку на суму від 10 000 євро і більше (або еквівалент в іншій валюті), зобов’язана подати митну декларацію** на цю суму. Це правило поширюється на всіх подорожуючих, **незалежно від громадянства** (тобто, як на громадян ЄС, так і на громадян України чи інших держав). Під визначення **“готівки”** у цьому випадку підпадають не лише банкноти і монети, а й **інші платіжні засоби**: наприклад, дорожні чеки, чекові або переказні векселі на пред’явника, а також золоті монети чи злитки високої проби – якщо їхня сумарна вартість дорівнює або перевищує €10 000.

Процедура декларування при в’їзді в ЄС: Перетинаючи зовнішній кордон ЄС (наприклад, на кордоні України з Польщею, Словаччиною, Румунією чи Угорщиною, або в аеропорту по прибутті до ЄС), слід виконати такі кроки:

- **Заповнення форми.** На першому пункті в’їзду до Євросоюзу необхідно **заповнити стандартизовану форму декларації готівки** (EU Cash Declaration Form) і подати її до

митного органу країни в'їзду. Форму зазвичай можна отримати у митників; вона доступна всіма офіційними мовами ЄС. У декларації вказуються ваші дані та сума/тип валютних цінностей, які ввозите.

- **Пред'явлення грошей на вимогу.** Митні інспектори можуть попросити **пред'явити наявні гроші для контролю** – ви повинні зробити їх доступними для огляду. Вас також можуть опитати щодо джерела походження коштів або мети їх ввезення. **Важливо надати правдиву інформацію**; якщо є документи чи підтвердження легальності коштів, варто мати їх під рукою на випадок додаткових питань (хоча формально на відміну від української сторони, в більшості країн ЄС **не вимагається пред'являти банківські довідки** про походження при декларуванні – достатньо самої декларації).
- **Митний контроль і санкції.** Після подачі декларації оберіть “червоний коридор” (або повідомте прикордонній поліції про необхідність декларування, якщо це аеропорт). **Недекларування або надання неправдивих/неповних відомостей** є порушенням: порушник може отримати **штраф** чи інші санкції згідно із законами країни в'їзду. Митні органи в країнах ЄС мають право здійснювати як прикордонний, так і **внутрішній контроль** щодо переміщення готівки; вони можуть перевіряти багаж і транспорт навіть усередині країни, якщо мають інформацію про незаконне переміщення грошей. Зверніть увагу: **навіть суми менше €10 000 можуть бути оглянуті**, якщо є підозри про їх зв'язок із протиправною діяльністю (наприклад, відмиванням грошей). Тому завжди краще задекларувати кошти чесно і добровільно, аби уникнути проблем.

Відмінності у вимогах різних країн

ЄС

Базові вимоги до ввезення готівки **уніфіковані у всьому Євросоюзі**: діє єдиний поріг **10 000 €**, вище якого потрібне декларування. Проте, існують деякі **національні особливості** та додаткові обмеження в окремих країнах ЄС, на які варто зважати:

- **Специфічні вимоги окремих країн.** Деякі держави встановлюють *додаткові* вимоги для дуже великих сум. Наприклад, у **Франції** митні правила визначають, що **якщо подорожує сім'я**, то ліміт **10 000 €** застосовується **на всю родину спільно**, а не на кожного члена окремо. Тобто, в'їжджаючи до Франції родинно, без декларування можна ввезти **сукупно не більше 10 000 €** готівки. Крім того, у Франції суми, що **перевищують 50 000 €**, вважаються належним чином задекларованими **лише за умови надання документів про походження коштів**, доданих до декларації. Іншими словами, якщо ви ввозите дуже велику суму, французька митниця вимагатиме підтвердження законності грошей (банківські довідки, документи про продаж майна тощо) в комплекті з декларацією. В інших країнах ЄС подібний поріг та вимога можуть відрізнятися або бути відсутні, тому завжди бажано перевіряти актуальні правила країни призначення.
- **Обмеження на використання готівки всередині країни.** Варто врахувати, що після успішного ввезення грошей **діятимуть внутрішні правила країни щодо розрахунків готівкою**. У ряді держав ЄС встановлені *ліміти на максимальні суми готівкових платежів*. Наприклад, у **Франції** наразі заборонено розраховуватися готівкою на суму понад ~1000 € (для резидентів, і близько 15 000 € для нерезидентів), в **Італії** – понад 1000–3000 € (ліміт може змінюватися). Тому навіть ввезені легально кошти не завжди можна буде витратити одним платежем – для купівлі автомобіля, нерухомості чи інших дорогих покупок в ЄС

може знадобитися внесення коштів на банківський рахунок і безготівковий переказ продавцю. Перед поїздкою бажано дізнатися про такі обмеження в країні, куди ви прямуєте, щоб спланувати безпечне і легальне використання ввезеної готівки.

Висновок: Перевезення суми, що перевищує \$10 000 готівкою, з України до Європи є законним за умови дотримання встановлених процедур з обох сторін кордону. **На українській стороні** необхідно задекларувати кошти, підготувавши відповідні документи про їхнє походження, та пройти митний контроль. **На стороні ЄС** при в'їзді гроші також підлягають декларуванню; важливо заповнити потрібні форми та повідомити митні органи про суму коштів. Усі ці вимоги покликані запобігти незаконному переміщенню великої готівки, тож чесне декларування убезпечить вас від штрафів і конфіскацій та забезпечить спокійний перетин кордону. Водночас завчасне ознайомлення з нюансами правил у конкретній країні ЄС допоможе уникнути непорозумінь і комфортно розпорядитися вашими коштами за кордоном.

Джерела та офіційні роз'яснення: Державна митна служба України публікує актуальні правила щодо валютних цінностей на кордоні, Національний банк України надає перелік необхідних документів для вивезення готівки за кордон bank.gov.ua, а на офіційних ресурсах ЄС і окремих країн (Європейська Комісія, митні служби держав-членів) можна знайти інформацію про вимоги декларування при ввезенні коштів до Євросоюзу eurora.eueurora.eu. Для прикладу, сайт Європейської Комісії** пояснює обов'язок декларування 10 тисяч євро готівки при перетині зовнішнього кордону ЄС та наслідки недекларування eurora.eueurora.eu, а роз'яснення українських експертів і профільних юристів допомагають врахувати практичні аспекти перевезення грошей сім'єю та використання готівки в Європі unian.ua unian.ua.

□ Маєте схожий випадок або сумніви щодо власних дій?

Команда **“Вікторія”** готова надати оперативну, істотну інформацію – професійно, ґрунтовно, до результату.

Заповніть форму зворотного зв'язку для швидкого зв'язку.
Збережіть свої нерви, здоров'я, час та кошти.

Ваше ім'я (обов'язково)

Ваш email (обов'язково)

Ваш номер телефону (обов'язково)

Ваше повідомлення

Наші контакти:

Номери телефонів: +38(050)-404-87-30; +38(098)-793-77-77,
електронна пошта: office@vg.ua

Група Компаній Вікторія

Указ № 538/2025: податкові перевірки та мораторій на втручання в бізнес

21 липня 2025 року уведено в дію рішення РНБО, що встановлює мораторій на **безпідставні перевірки бізнесу** та будь-яке надмірне втручання державних органів у діяльність підприємців в умовах воєнного стану. Мета рішення, зокрема, – зменшення тиску на сумлінний бізнес. Нижче проаналізовано положення

указу з погляду податкових перевірок – хто підпадає під такі перевірки, за яких умов вони проводяться та який підхід закладається до їх здійснення.

Категорії суб'єктів, охоплені податковими перевітками

Указ чітко визначає, для яких категорій платників податків податкові перевірки обмежуються або допускаються. Зокрема, Кабінету Міністрів доручено запровадити обмеження на проведення перевірок щодо двох груп суб'єктів:

- **Авторизовані економічні оператори (АЕО).** Підприємства, що мають статус АЕО, належать до категорії довірених бізнес-операторів. Відповідно до указу, **перевірки таких суб'єктів господарювання призупиняються** (не проводяться) в межах мораторію. Це означає, що компанії з підтвердженою надійністю та прозорістю (якими є АЕО) звільняються від планових податкових перевірок на період дії мораторію.
- **Підприємства / підприємці з незначним ступенем ризику.** Йдеться про бізнес із низьким рівнем податкових ризиків за оцінками контролюючих органів. Указ встановлює, що **суб'єкти господарювання, віднесені до незначного ризику, також не підлягають перевіркам** під час дії мораторію. Це спрямовано на те, щоб сумлінні платники податків, які не допускають суттєвих порушень, не зазнавали зайвого контролю.
- **Виняток – сфера підакцизних товарів.** Указ робить важливе уточнення: обмеження на перевірки **не поширюється** на суб'єкти, діяльність яких пов'язана з обігом підакцизних товарів (алкоголь, тютюн тощо). Тобто навіть якщо підприємство має статус АЕО чи низький ризик, але працює у високоризиковому «тіньовому» секторі підакцизної продукції, мораторій його **не захищає**. Такі галузі

віднесені до особливо ризикових, щоб **не допустити появи нових «сірих» схем** ухилення від сплати акцизів.

- **Інші категорії бізнесу.** Для підприємств, які не належать до АЕО чи категорії незначного ризику (тобто мають середній або високий ризик), **мораторій фактично не застосовується.** Отже, **звичайні та високоризикові платники** залишаються під наглядом податкових органів – **їхні перевірки можливі**, але за новими принципами (див. далі про умови та підхід). Таким чином, основний фокус контролю зміщується на бізнес із підвищеним ризиком порушень податкового законодавства.

Умови та порядок проведення податкових перевірок

Воєнний стан і мораторій. Указ набирає чинності з моменту оприлюднення (21 липня 2025 року) і запроваджує **тимчасове обмеження на перевірки бізнесу** в період дії воєнного стану. Фактично це означає, що **планові та безпідставні перевірки** з боку правоохоронних, податкових, митних та інших контролюючих органів **тимчасово заборонені**. Перевірки мають здійснюватися **лише у виключних випадках** – коли для цього є вагомі підстави.

Ризик-орієнтований підхід. Головна умова проведення будь-якої податкової перевірки за новими правилами – **наявність обґрунтованого ризику** потенційного порушення. Уряд зобов'язаний удосконалити методику так, щоб **контроль був точковим – тільки там, де є обґрунтовані ризики порушень**. Указ прямо передбачає запровадження **ризик-орієнтованого підходу при визначенні доцільності перевірок** суб'єктів господарської діяльності. Тобто рішення про проведення податкової перевірки повинно прийматися не довільно, а **на основі аналізу ризиків** – наприклад, виявлених показників можливого ухилення від оподаткування, порушень митних правил або контрабанди.

Порядок ініціювання перевірок. Відтепер органи Державної податкової служби та інші контролюючі структури мають ініціювати перевірки **лише за наявності чітких критеріїв ризику**. Ручне або безсистемне втручання в діяльність підприємств має бути унеможливлене. Для цього в рішенні РНБО закладено заходи з **цифровізації системи державного нагляду**, аби усунути людський фактор у призначенні перевірок. Планується впровадити інтегрований автоматизований модуль, який відстежуватиме ризики та координуватиме перевірки між органами контролю, щоб **уникнути дублювання** їхніх функцій. Таким чином, ініціювання податкової перевірки відбуватиметься через систему ризик-менеджменту: **якщо автоматизований аналіз вказує на високий ризик порушення, тоді перевірку буде призначено**, і навпаки – за відсутності сигнальних ризиків перевірок не проводитимуть.

Часові рамки та координація. Уряд та інші органи отримали конкретні доручення з чіткими дедлайнами для впровадження нових правил. Зокрема, **невідкладно** слід підвищити ефективність податкового і митного контролю за згаданими умовами. Протягом одного місяця після указу необхідно проаналізувати чинне регулювання державного нагляду і подати пропозиції, як **мінімізувати негативний вплив перевірок на бізнес**, скоротити витрати підприємців на виконання вимог контролю та усунути паралельний нагляд різними органами. Це означає, що **мораторій має діяти доти, доки не буде створено оновлену систему контролю**, але вже зараз розпочато перегляд підходів. Додатково, правоохоронним органам і прокуратурі рекомендовано протягом місяця переглянути відкриті кримінальні провадження щодо підприємців та **закрити або пом'якшити ті з них, що безпідставно обмежують діяльність бізнесу**. Таким чином, **на час воєнного стану** фактично впроваджується мораторій, а після його завершення **нова система ризик-орієнтованих перевірок** має забезпечити збалансований контроль.

Загальний підхід до податкових перевірок у документі

Пріоритет – підтримка доброчесного бізнесу. Указ № 538/2025 закладає політику лояльності до сумлінних платників податків та переорієнтації контролю на реальні загрози. Головна ідея – **«не нашкодити» бізнесу, який працює чесно**, особливо в умовах війни, коли економічна активність критично важлива для держави. Рішення РНБО прямо вказує на необхідність **оптимізації податкового та митного контролю** і покращення умов ведення бізнесу. Це означає мінімізувати надмірні перевірки, усунути дублюючі або зайві контрольні процедури й знизити адміністративний тиск на підприємців. Прем'єр-міністр підкреслила, що завдання влади – **«прибрати штучні перешкоди, які блокують бізнес, і не допустити появи нових безпідставних проваджень»**. Таким чином, пріоритетом є створення передбачуваних умов для роботи бізнесу, аби підприємці могли зосередитися на розвитку, а не на обороні від перевіряльних органів.

Фокус на ризиках та серйозних порушеннях. Загальний підхід, визначений указом, – **ризикоорієнтований контроль**. Контролюючі органи (податкова, митниця тощо) мають спрямувати свої ресурси на **ділянки з високим рівнем ризику порушень** податкового та митного законодавства або схем контрабанди. Натомість низькоризикові та прозорі компанії отримують «іммунітет» від перевірок. Такий підхід дозволяє зосередитися на виявленні **тіньових схем**, масштабного ухилення від оподаткування, неправомірного користування податковими пільгами тощо, не відволікаючись на дрібні або формальні перевірки. **Виняткову увагу** приділено сферам підвищеного ризику (як-от ринок підакцизних товарів) – тут контроль не послаблюється, щоб держава могла ефективно боротися з правопорушеннями навіть у межах мораторію. Таким чином, **стратегія перевірок стає вибірковою**, базованою на аналізі ризиків: перевіряються передусім ті, хто потенційно завдає найбільших збитків бюджету

або займається незаконними операціями.

Обмеження та гарантії. Документ вводить не лише обмеження для контролерів, але й нові **гарантії захисту прав платників податків**. По-перше, вимагається впорядкувати діяльність самих органів контролю: оцінюватиметься **ефективність їх роботи** і запроваджуватиметься система показників, щоб виключити мотивацію до кількісних показників перевірок. По-друге, планується ряд законодавчих змін (рекомендованих Верховній Раді) для посилення захисту підприємців під час слідчих дій і перевірок. Зокрема, пропонується встановити, що **порушення кримінальних справ проти бізнесу погоджує лише керівництво прокуратури**, безпідставно арештоване майно має бути звільнене, а затяжні провадження без доказової бази – закриті. Ці принципи мають на меті **унеможливити використання перевірок чи розслідувань як засобу тиску на бізнес**. Отже, загальний підхід полягає в тому, щоб **контроль був цивілізованим та справедливим**: держава контролює лише коли є реальна необхідність, діє прозоро і цифровізовано, а права добросовісних платників податків захищені.

Цілі та очікувані наслідки. Указ спрямований на досягнення кількох стратегічних цілей. Перша – **стимулювання економіки під час війни**: зменшення перевірок і тиску має розкріпостити ділову активність, залучити інвестиції (окремо наголошено на захисті іноземних інвесторів) та зберегти робочі місця. Друга – **боротьба з тіньовою економікою**: концентруючи зусилля на проблемних зонах (акцизний сектор, контрабанда), держава сподівається перекрити схеми ухилення та збільшити надходження до бюджету від тих, хто раніше уникав оподаткування. Третя – **реформування системи держнагляду**: за час дії мораторію влада планує впровадити структурні зміни – від дерегуляції та спрощення умов ведення бізнесу до впровадження єдиної ризик-орієнтованої системи перевірок із високим рівнем цифровізації. Очікується, що **після скасування мораторію контролюючі органи діятимуть за новими стандартами**, коли пріоритет – якість, а не кількість перевірок. Такий підхід закладає принципи

партнерських податкових відносин держави та бізнесу: **«довіра, де можливо – контроль, де необхідно»**. Як наслідок, має зміцнитися економічна безпека країни та підвищитися ефективність податкового адміністрування без придушення підприємницької активності.

Висновок: Указ № 538/2025 впроваджує безпрецедентний для України крок – **мораторій на податкові та інші перевірки бізнесу**, що змінює сам фокус держави у податкових взаємовідносинах. На перше місце поставлено підтримку легальної діяльності і розвиток економіки в складний воєнний час. Натомість державний контроль трансформується у високоточний інструмент, що застосовується тільки за наявності ризиків чи порушень. Таким чином, документ встановлює новий баланс: **максимальна свобода добросовісному бізнесу – максимальна увага порушникам**, із чіткою метою оздоровлення ділового середовища та посилення економічної стійкості країни.

Приклади випадків та бізнесів, щодо яких не запрацює мораторій та тих, на кого мораторій розповсюджуватиметься.

Орієнтовний перелік видів діяльності, що залишаються в зоні податкового контролю, тобто будуть перевірятися навіть під час дії мораторію.

□ 1. Підвищений контроль – групи, що не звільняються від перевірок:

1.1. Підакцизні товари

Указ прямо виводить з-під дії мораторію усі види діяльності,

пов'язані з підакцизними товарами:

- **Виробництво алкоголю** (вина, горілчані вироби, пиво, сидр, тощо)
- **Роздрібна торгівля алкоголем**
- **Виробництво тютюнових виробів**
- **Роздрібна торгівля тютюном**
- **Виробництво пального**
- **Оптова або роздрібна торгівля паливом (АЗС, склади)**
- **Імпорт / експорт підакцизних товарів**

□ *Підстава:* ці сфери віднесено до зони високого податкового ризику через поширеність схем ухилення, обігу фальсифікату та контрабанди. Тому перевірки тут дозволені **незалежно від статусу платника** (навіть АЕО чи «низький ризик») .

1.2. Середньо- та високоризикові суб'єкти господарювання

Вказано, що мораторій не поширюється на компанії, які не віднесені до «незначного ризику».

Типові групи, що найчастіше класифікуються як **ризикові**, згідно з методиками ДПС:

- **Будівництво** (особливо з непрозорим субпідрядом)
- **Оптова торгівля металобрухтом, деревиною, зерном**
- **АйТі-фрілансери, які працюють через ФОП 3 групи у великих обсягах**

- Реклама, маркетинг, консалтинг (з ризиками дроблення та фіктивних послуг)
- Надання послуг іноземним замовникам без реєстрації КІК або з приховуванням доходів
- Фінансові послуги, мікрокредитування, обмін валют
- Сільське господарство з великою кількістю ФОП/оренди
- Транспорт і логістика, що працюють на готівку або з офшорами

□ *Підстава:* такі категорії часто потрапляють до **планів-графіків перевірок ДПС**, і навіть у період мораторію можуть бути охоплені **точковими перевітками** при виявленні ризиків (наприклад, невідповідність обсягів доходу, ухилення від ПДВ, фіктивні операції).

1.3. Платники, які мають ознаки тіньових схем

Указ передбачає ризик-орієнтований підхід, тож навіть у лояльних секторах можуть перевіряти:

- Платників, які подають уточнюючі звіти з мінусом / надміру великими збитками
- Компанії з нульовою звітністю, але активними рахунками
- ФОПів, які мають «підозрілу» кількість співробітників або контрагентів
- Юросіб, які регулярно отримують фінансову допомогу або мають ознаки дроблення

□ *Підстава:* автоматизовані системи ДПС мають право ініціювати перевірки при виявленні **аномалій у звітності або транзакціях**,

навіть якщо формально це низькоризиковий сектор.

□ 2. Звільнені від перевірок (під час дії указу):

2.1. Авторизовані економічні оператори (АЕО)

Платники, що мають спеціальний статус від митниці, підтверджений сертифікатом (АЕО типу С або F).

- Часто – логістичні компанії, імпортери, експортери
- Вони проходять попередній аудит і вважаються надійними

□ *Підстава:* указ встановлює, що перевірки таких суб'єктів тимчасово не проводяться .

2.2. Платники з незначним ступенем ризику

Категорія визначається згідно з методикою ризикоорієнтованого контролю. Може включати:

- Малий бізнес з прозорою структурою
- ФОП 1 та 2 групи без найманих осіб
- Компанії, що не мають експортно-імпортних операцій, без ПДВ, без збитків

□ *Підстава:* указ прямо вказує, що на період дії рішення перевірки таких платників не проводяться (виняток – підакцизні) .

□ Резюме: хто може підпасти під перевірку?

Категорія бізнесу	Підпадає під перевірку?	Пояснення
Підакцизні (алкоголь, тютюн, пальне)	☐ Так	Завжди під контролем
Середньо- та високоризикові галузі (будівництво, торгівля, логістика, консалтинг)	☐ Так	Якщо є ризики
АйТі-ФОП з великим доходом	☐ Так	Якщо підозра на дроблення
Схеми з нульовою звітністю / збитками / фіндопомогою	☐ Так	Якщо виявлено системні ризики
АЕО (авторизовані оператори)	☐ Ні	Мають «імунітет»
Низький ризик (ФОП 1–2 група, мікробізнес)	☐ Ні	За умовчанням не перевіряються

□ Маєте питання або сумніви щодо дій податкової?

Команда **“Вікторія”** готова захищати ваші інтереси – професійно, ґрунтовно, до очікуваного результату.

Заповніть форму зворотного зв'язку для швидкого зв'язку. Збережіть свої нерви, здоров'я, час та кошти.

Ваше ім'я (обов'язково)

Ваш email (обов'язково)

Ваш номер телефону (обов'язково)

Ваше повідомлення

Відправити

Наші контакти:

Номери телефонів: +38(050)-404-87-30; +38(098)-793-77-77,
електронна пошта: office@vg.ua

Група Компаній Вікторія